

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВ З ФІЛОСОФІЇ

для аспірантів та здобувачів

гуманітарного профілю

I. ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ І КУЛЬТУРИ

1. Від міфу до логосу. Генезис філософського світогляду
2. Співвідношення філософії і міфології
3. Особливості стародавньослов'янської міфології
4. Специфіка філософського знання: філософія як вид творчої діяльності людини
5. Захід і Схід (порівняльний аналіз філософської та культурної традицій)
6. Аналіз соціокультурних та філософських проблем в літературних пам'ятках стародавньої Індії (або Китаю)
7. Філософська спадщина Індії і сучасність
8. Даосизм і конфуціанство як лінії розвитку філософії і культури Китаю
9. Культурно-психологічні традиції Сходу і сучасні проблеми формування світоглядної самосвідомості людини
10. Теософські пошуки О. Блаватської
11. Ідейна спадщина родини Реріхів та сучасна культурна традиція
12. Основні характеристики філософської самосвідомості античної епохи
13. Тема долі в античному світовідчутті
14. Антична трагедія
15. Сократ: проблема людини та діалогічної природи філософського знання
16. Соціально-політичні погляди Платона
17. Проблема знання в філософії Арістотеля
18. Арістотель про трагічний катарсис
19. Вплив античної філософської традиції на становлення західноєвропейської культури
20. Місце і роль ранньохристиянської філософії в становленні європейської культури
21. Філософія європейського середньовіччя
22. Онтологія християнської філософії
23. Основні мотиви праці “Сповідь”
24. Філософська культура Київської Русі
25. Роль християнства в історії вітчизняної культури
26. Філософсько-світоглядні та соціальні ідеї літературних пам'яток стародавньої Русі (“Слово про закон і благодать” Іларіона (XI ст.), “Повісті временних літ” (XI -XII ст.), “Слова о полку Ігоревім” (XII ст.)
27. Естетична цінність українського (слов'янського) іконопису
28. Світоглядно-філософські орієнтації діячів епохи Відродження (Данте Аліґ'єрі, Ф. Петрарки, М. Кузанського, Л. да Вінчі та інших – на вибір)
29. Перспективи гуманізму. Гуманізм і утопія. Аналіз світогляду Т. Мора, Т. Кампанеллі та ін.
30. Вчення Ф. Бекона (або Р. Декарта) про метод пізнання (аналіз спадщини в світі сучасної культури)
31. Відродження і Реформація в українській культурі XV-XVII ст.
32. Філософія в Києво-Могилянській академії
33. Аналіз філософських курсів професорів Києво-Могилянської академії
34. Філософсько-духовна спадщина Г.С. Сковороди
35. Французьке Просвітництво XIII ст.: проблема людини
36. Поетика німецького романтизму
37. Гносеологічна проблематика в філософії І. Канта
38. Діалектика як філософський метод пізнання
39. Діалектична логіка як наука про мислення (аналіз в контексті філософії Г.В.Ф. Гегеля)
40. Філософія права Гегеля
41. Естетика Гегеля
42. Антропологізм філософії Л. Фейєрбаха
43. Соціально-філософська концепція К. Маркса та її історична доля
44. Характеристика груборозривляльного комунізму та об'єктивних основ суспільного нівелювання особи в “Економічно-філософських рукописах 1844 року” К. Маркса
45. Розвиток філософських уявлень про простір і час
46. Аналіз діяльності та програмних документарів Кирило - Мефодіївського братства
47. Ідеї гуманізму в творчості Т. Шевченка
48. Філософія серця П. Юркевича
49. Соціально-філософські ідеї М. Драгоманова
50. Філософські ідеї О. Потебні
51. Місце І. Франка в історії української соціально-філософської думки
52. Історіософія М. Грушевського
53. Аналіз світоглядної позиції та теоретичних праць М.Міхновського, В.Липинського, А.Подолинського, М.Туган-Барановського, Б.Кистяківського, П.Куліша, В.Винниченка (за вибором)
54. Росія і Захід: альтернативність філософських ідей та традицій
55. Сутність і визначальні мотиви російської філософської традиції
56. Тема соборності в російській філософії другої половини XIX – початку XX ст.
57. Філософія російської історії за П. Я. Чаадаєвим
58. Гуманізм та революційне насильство в ідеології революційних демократів та проблеми сучасної оцінки революційно-демократичного руху
59. Революційно-демократичне просвітництво як явище російської культури
60. Питання філософії історії, соціології в працях О.І. Герцена

61. Добролюбов М.О. про суспільну роль літератури, завдання особи та роль інтелігенції в суспільному поступі
62. Захід і Схід: слов'янофільська концепція світів і сучасність
63. Концепція культурно-історичних типів М.Я. Данилевського та соціологічні доробки О. Шпенглера, А. Тойнбі (порівняльний аналіз)
64. Анархістська концепція свободи: за і проти
65. Етичні міркування П. Кропоткіна
66. Взаємовідношення моралі і політики (аналіз проблеми за Н. Макіавелі та М. Бакуніним)
67. Обґрунтування місця і ролі культури в історії цивілізації у П. Лаврова
68. Соціологічна концепція М. Михайловського: теорія боротьби за індивідуальність, проблема героїв та натовпу
69. Проблема самоцінності людини у Ф.М. Достоєвського та сучасні екзистенційно-антропологічні течії
70. Проблеми революції та соціалізму в творчості Ф. Достоєвського
71. Творчість Ф. Достоєвського як предмет філософсько-світоглядного аналізу у В.Соловйова, В. Розанова, М. Бердяєва та інших мислителів
72. Проблема моралі та сенсу життя у людському бутті за Л.М. Толстим
73. Етика ненасильства, сенс ненасильницької боротьби. Порівняльний аналіз концепції непротивлення злу насильством Л. Толстого і світоглядної позиції М.-К. Ганді
74. Філософсько-світоглядні та етичні мотиви в творчості класичних та сучасних письменників (за вашим вибором)
75. Про принципи “філософії спільної справи” М.Ф. Федорова
76. Життя і космос. Людина і природа. Ідеї “російського космізму” і сучасна наука
77. Російський антропологізм та ідея ноосфери
78. Розвиток теми космізму в працях К.Ціалковського, В.Вернадського, О.Чижевського, М.Холодного
79. Тема всеєдності в філософії В. Соловйова
80. Софія як категорія метафізики всеєдності В. Соловйова
81. В. Соловйов про долю та сенс філософії. Ідеал цілого знання
82. Етика В. Соловйова. “Виправдання добра” як виправдання морального підходу до життя
83. Естетичний ідеал В. Соловйова: онтологічний принцип краси, вчення про мистецтво та поклик митця
84. Психологічні відкриття сутності людини В. Розановим
85. Вчення про мудрість П.О. Флоренського. Концепція істини і віри у П. Флоренського
86. Особливості релігійної свідомості за П. Флоренським (С.М. Булгаковим)
87. Вчення Л.П. Карсавіна про особу
88. Еволюція поглядів М.О. Бердяєва: від легального марксизму до християнського персоналізму
89. Свобода людини як центральна проблема філософії М.О. Бердяєва
90. М. Бердяєв про долю людини в сучасному світі

91. Доля Росії та європейська історія в інтерпретації М. Бердяєва
92. Вчення про творчість у М.О. Бердяєва
93. М. Бердяєв: філософія історії і культури
94. Моральні аспекти проблеми взаємовідношення особи і суспільства в філософії Л. Шестова
95. Сенс людського буття в російській релігійно-філософській свідомості
96. Філософська лірика поетів “срібного віку”
97. Тема людини та її долі в творчості А. Ахматової, М. Гумільові, М. Цветаєвої (за вибором)
98. Символізм як світогляд. Філософські ідеї А. Білого, В. Іванова, Д. Мережковського
99. Культурософські погляди О. Мандельштама
100. Концепція культури в історіософії Д. Мережковського
101. Соціально-філософська концепція щодо природи суспільства С. Франка
102. Класика і сучасність: дві епохи в розвитку філософії
103. Класичний та неklasичний типи філософської рефлексії
104. Аналіз філософсько-світоглядної концепції А. Шопенгауера, С. К'єркегора, Ф. Ніцше (на вибір)
105. Особливості філософії ХХ ст.
106. Аналіз однієї з шкіл західної філософії ХХ ст. (“філософська антропологія”, “філософія життя”, “екзистенціалізм”, “герменевтика”, “постпозитивізм”, “постструктуралізм”, “Франкфуртська школа” та ін.)
107. Герменевтика та гуманітарні науки
108. Роль герменевтики в розвитку історичного знання
109. Розвиток герменевтичних ідей та гуманітарне пізнання
110. Сучасна філософська герменевтика: основні проблеми та стан розвитку
111. Сцієнтизм та антисцієнтизм як тенденції сучасної культури
112. Аналіз свідомості в феноменологічній філософії
113. Засади феноменології
114. З. Фрейд: теоретичні та світоглядні аспекти вчення
115. Проблема людини та свободи в екзистенційній філософії (на основі творчості Сартра, Камю, Марселя та ін.)
116. Постмодернізм в літературі та філософії
117. Комунікативна традиція в сучасній західноєвропейській філософії
118. Засади етики відповідальності

II. АНТРОПОЛОГІЧНІ, СВІТОГЛЯДНІ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

1. Місце філософії (мистецтва, моралі, права, релігії, науки, політики) в житті суспільства
2. Модель світу в міфологічному світогляді

3. Про світоглядну природу філософського знання
4. Проблема смислу життя в філософії
5. Філософія як методологія наукового пізнання
6. Релігія в системі культури
7. Особливості релігійного світосприйняття та духовності
8. Філософія релігії
9. Наука і релігія, знання і віра: проблема розмежування
10. Людина в релігіях світу
11. Різноманітність релігійного досвіду
12. Духовність як засіб і сенс життєдіяльності людини
13. Добро і зло як релігійна та етична проблема
14. Релігія та міжнаціональні відносини
15. Моральне формування особи: засади та проблеми
16. Природа та роль моральних цінностей
17. Мораль і спадкоємність норм культури
18. Аналіз основних категорій моральної свідомості
19. Мистецтво: форма свідомості чи переживання?
20. Категорія прекрасного і зміст естетичного ідеалу
21. Категорія трагічного в естетиці. Трагічна ситуація та трагічний герой
22. Феномен трагедії в культурі
23. Форма і зміст в мистецтві
24. Пам'ятники культури та історії і їх соціальні функції
25. Проблема культури в філософії. Культура як міра людяності
26. Філософські концепції культури
27. Особа в культурі та історії
28. Поняття політичної культури та її роль в суспільстві
29. Сучасні тенденції розвитку культури
30. Культура та цивілізація: аналіз колишніх та сучасних постановок проблеми
31. Народна культура
32. Особливості української культури та ментальності
33. Символіка в українській культурі
34. Антропологічні та культурологічні виміри української духовності
35. Роль етнографічної спадщини в сучасному культурному процесі
36. Філософсько-етичний аналіз творчості класичних та сучасних українських письменників та поетів (за вашим вибором)
37. Світоглядні орієнтири сучасної екології
38. Екологія як феномен культури
39. Інтегративна функція екології в сучасній науці
40. Філософські підстави концепції коєволюції людини і природи
41. Вчення В.І. Вернадського про ноосферу: перспективи розвитку людства
42. Соціальні та філософські проблеми біотехнології
43. Філософські проблеми теорії походження життя
44. Екологія людини: основні проблеми
45. Людина в різних сферах життєдіяльності
46. Теорія антропогенеза: філософські проблеми
47. Феномен людського життя як філософська проблема
48. Життєвий шлях, доля, феномен життя як філософська проблема
49. Сутність та призначення людини
50. Історичні етапи формування поняття особи у філософії
51. Особа: філософські підстави педагогічних концепцій та “стратегії” виховання
52. Внутрішній світ людини та проблема формування людського “Я”
53. Проблема людського взаєморозуміння
54. Життя як проблема людської рефлексії
55. Про поняття “душа”
56. Духовність як екзистенціальна проблема
57. Проблема смерті, часу і мети людського життя
58. Проблема смерті та безсмертя в людському бутті
59. Проблематика сенсу життя в філософській традиції
60. Світогляд як самопізнання та форма духовно-практичного способу освоєння людиною дійсності
61. Світоглядна культура особи (філософські проблеми формування)
62. Ідеали людяності та цінність людського життя
63. Тіло як філософсько-антропологічна проблема
64. Людина, що говорить неправду (рос. – человек лгущий).
Аналіз феномену соціальної неправди
65. Соціальний простір і час як форми буття людини
66. Творчість як форма світовідношення та вільного буття людини
67. Філософські проблеми творчості. Особливості творчої діяльності
68. Творчість як діяльність за мірками свободи
69. Взаємодія та взаємообумовленість свідомості та дійсності, психіки та поведінки
70. Свідомість як соціокультурний феномен. Свідомість: відчуття, мислення, мова, воля
71. Істина і правда як філософська проблема
72. Особливості духовного буття сучасної людини
73. Соціалізація людини. Проблеми виховання та гуманітаризації освіти
74. Масова свідомість та особа
75. Масова свідомість: закономірності та деформації. Феномен натовпу
76. Культура мислення та мистецтво аргументації
77. Категоріальний лад людського мислення
78. Розсудок і розум як засоби мислення
79. Соціально-практична природа та світоглядний сенс категорій діалектики
80. Здоровий глузд як засіб світовідношення і метод мислення
81. Діалектика як засіб мислення та її гносеологічні підстави
82. Істина, правда, омана в пізнанні і практичному житті
83. Напівправа: її природа та соціальні функції
84. Проблема свідомості у філософії

85. Мова як феномен спілкування та культури
86. Філософія мови
87. Свідомість, самосвідомість, підсвідомість: форми прояву та проблеми взаємозв'язку
88. Воля як практичний дух. Аналіз феномену людської волі
89. Емоційно-почуттєва сторона людської самосвідомості. Духовно-теоретичні та духовно-практичні почуття
90. Місце науки в системі культури
91. Наука і мораль. Етика вченого
92. Наука як творчість: методологія, структура, механізм
93. Логіка наукового пізнання та його природа
94. Свобода як умова розвитку науки
95. Природа наукових відкриттів
96. Соціокультурні фактори розвитку наукового знання
97. Наукові революції в динаміці культури
98. Науковий метод та наукова раціональність як історичні феномени
99. Особливості сучасної наукової картини світу
100. Проблеми психології наукової творчості
101. Духовно-особистісні параметри пізнання
102. Роль інтуїції в процесі пізнання та творчості
103. Мотивація наукової діяльності
104. Загальнонаукові методи: ідеалізація, формалізація, інтерпретація
105. Опис і пояснення як процедури наукового дослідження
106. Гіпотеза і її роль в науковому дослідженні
107. Проблема як форма розвитку науки
108. Синергетика: проблеми пошуку нового світорозуміння
109. Синергетика як новий напрямок розвитку науки
110. Філософські засади позанаукових та паранаукових знань
111. Езотеризм як соціально-культурний феномен
112. Інформація суспільства як феномен культури
113. Гуманітарні аспекти інформатизації суспільства